

COSINZEANA

22 OCT 2019

Anul X, No. 46

14 Noembrie 1926

In acest număr:

D. A. CUCU: "Cosinzeana" după 10 ani
ANU: Așa lume
TEODOR MURĂȘANU: Toamnă galbenă
ION-MINTEANU: În disecție
GEORGEA PEȘTE: Mama
EDGAR POAL: Teșere, trad. de A. D.
TEODOR MONDOVANU: Cronica dramatică
AUREL DECEI: Dela Operă

MANOLE AMPOIANU: Revistele (Ramuri, Falanga, Sburătorul)

S. BORNEMISA: Duhul cel rău, roman în continuare

INSEMNĂRI: Pentru palatul Ligei Culturale, Reapar revistele, Ceva extraordinar, Conferințele Extensiunii universitare, Turneele, Noul director al Teatrului Național din București

22 OCT

::: Revistă literară săptămânală :::

Director : Sebastian Bornemisa

Redactor : D. I. Cucu

„Cosinzeana“ după 10 ani

de D. I. CUCU

Urcând greu povârnișul anilor, „Cosinzeana“ se apropie de culmea primei sale decade de neîntreruptă activitate literară, artistică și culturală aici în Ardeal. E o vârstă! „Cosinzeana“ nu mai e foaia fragedă, vioaie și cuprinzătoare din 1911, când a pornit-o plină de tinerești iluzii dl Bornemisa. Vremile i-au schimbat cuprinsul, nevoile i-au înasprit bolul. În paginile ei nu mai abundă, ca altădată acea generoasă varietate de îndrumări și fapte culturale și nici acea ticnită grijă de a înțășișă frumos și util viața; vestmântul cochec de chenare odihnitoare și chipuri limpezi cusut cu gust pe mângâietoare hârtie velină, a dispărut și el.

„Cosinzeana“ a suferit și ea, toate greutățile războiului și prefațerile cari i-au urmat. Suspendată atunci când pe aceste locuri ni se mai îngăduia doară să mucezem în închisori sau să murim pentru o cauză străină, revista era sortită să închidă grabnic întâia sa perioadă de viață. Nu se putea altfel. Porniam spre noi orânduiri ale ființei noastre naționale.

După războiu, în țara întregită, a încercat „Cosinzeana“ să reia firul întrerupt. Dar ceea ce a fost nu a mai putut să devină. Imprejurările ofereau și cereau altăceva. Societatea românească, grăbită să-și statornicească o rânduală potrivită cu vremile noi, nu își mai găsea răgaz pentru leciura așezată a unei reviste de familie. Condițiile din ce în ce mai grele ale tiparului, au impus rând pe rând o altă hârtie, tot mai puțin chipuri și o nouă concepție redacțională.

Revista a devenit astfel pur literară. Așa o dorea publicul. Prefacerea

însă nu s'a făcut fără greutate, după cum nu fără nevoi grele s'a răzbătut până azi prin indiferența de după războiu față de orice activitate cerebrală. În haosul acesta de concepții noi și în ciocnirile cu vechile concepții, de tendințe diverse, și de pasiuni brutale, trebuia multă curaj și înțelegere și trudă pentru a face din echilibrul moral și artistic, să asigure și să orienteze în mod firesc pe către înălțimi ale producției intelectuale.

Ca în toate împrejurările turbate, se abătuse asupra noastră și adevărata revulsie de noaptea literară. Când „Alteptarea“ și „Expresia“ chetă numai erau, pentru preoții noștri, înălțimi ale poeziei și nici artă. Toate și curle stridente ridicau în slavă versul trunchiat și turbure, ca și gândirea bălbăită neînțeleasă, iar lumea privea nedumerită această sarabandă, fără să știe ce să aleagă și în ce să creadă. În mediul sgomotos de „jass-band“ și de dansuri hidoase se cerea armonie o artă desuchiată, dementă, cu proporțiile denaturate în grotesc. Un nou altar, pentru noi închinători.

Adevărata artă, care niciodată n'a fost sgomotoasă, copleșită de nebunia minciunii orbite ce își pretindea întâietatea, în stima și admirația lunei buimăcitate, nu-și găsea niciun reazem. Nimenea nu mai îndrăznea să se închine vechiului și curatului altar de credință de altădată.

A fost un moment de adâncă nedumerire. Dar adevărul a învins în cele din urmă și aici în Ardeal „Cosinzeana“, după dibuiri timide în haosul vremii, și-a luat hotărât calea cea dreaptă către respectul valorilor literare reale. D. Bornemisa a avut

meritul de a ține cumpăna bunei orientări a revistei, între trecutul vieții noastre literare, ca producția lui bogată și cerințele vremilor de azi. În jurul revistei, alături de valoroșii colaboratori de altă dată s'a grupat o viguroasă jalangă de talente noi, nezdruncinată de ispitele concepțiilor noi.

Astăzi „Cosinzeana“ știe bine ce vrea și ce are de făcut. Rezistând cu eroice eforturi nevoilor ca și curentelor trecătoare ale modelelor literare, nu înseamnă că înțelege să se închidă în cultul unei adorări moarte față de trecut. Ea pășește în pas cu vremea ducând conștient povara unei misiuni care nu se poate zămisli nici din văzduh și nici din sterile imitațiuni, ale unei producții streine de noi, care nu va dura nici acolo unde se crede acasă.

Dar restabilint acest echilibru moral necesar oricărei acțiuni omenesci bine intenționate, revista are încă să se lupte cu multe greutăți materiale. Zece ani de zile „Cosinzeana“ a produs rod curat de muncă, fără să se plângă și fără să cerșiască. Cea mai veche revistă literară din Ardeal, și singura în viață, alături de buletinul Astei, care are alt rost, se poate mândri a fi unica revistă literară românească, nesubvenționată de nicio autoritate de stat.

Mădria aceasta însă numai d. Bornemisa știe cât costă. E un merit, fără a-i aduce aici laude deșarte. În pragul aniversării celor 10 ani de apariție, pe care „Cosinzeana“, îi va serbători printr'un număr festiv, mulțumirea noastră este că n'am muncit zadarnic și n'am jertfit în pustie.

Și aceasta ni e destul!

ALTĂ LUME

DINTR'UN CARNET

de I. AGĂRBICEANU

— Imbucă și dumneata din prescură și soarbe un sirop de vin, să vezi cum îți aduce aminte de sfințele pașii. De când a murit părintele Costan gust din pâinea sfințită atât cât gustă oricare creștin: o bucățică la sfârșitul liturghiei. Când trăia părintele Costan era altceva: îl petreceam totdeauna dela biserică și mă omenea cu un păhărel de vin și prescură câtă voiam. Drept e că pe atunci era mai mult belșug, reveneau mai multe prescuri la biserică. Acum, popa cel tânăr, nu împarte decât cu diacul și mai cinstește vr'un domn când se nimereste la biserică. Iacă, de n'ai fi venit dumneata, de bună seama că nu aveam acum pe masă o prescură întreagă.

Rupsel și eu o bucățică și sorbii din paharul cu vin, în vreme ce rubedenia mea mânca cu multă grijă și sfială, să nu înrăștele nici o fărâmătură.

În casa bătrână era liniște și răcoare; mirosul de busuioac uscat și de tămâie aprinsă desdedimineață de Ilarie pe la icoane făcea să mă cred încă în biserică. Nu auzisem încă slujind pe preotul cel nou, și n'aș putea spune că mi-a plăcut. Eu îl știam pe părintele Costan cu glasul lui adânc de bas, cu mișcărilor lui domoale, cu cititul odihnit al ecstencilor.

Preotul cel tânăr, îmi părea prea copil pentru o slujbă atât de mare, iar când începu predica despre cele opt fericiri am simțit că nu-i la locul lui. Ce putea el ști, cu vrâsta lui, ce-i bine și ce-i rău în lume? Și mai ales cine să-l creadă că el, în pragul tinereții, — frumos și sănătos bălat, — abea înșurat poate înțelege fericirea celor ce plâng, celor asupriți pentru dreptate sau a celor săraci? Aflai că umbra în ruptul capului să-și mărească eclegia, să lea cu arândă din pământul rezervă de Stat. Era un om al zilelor de după război care știa străbate.

Dar nu numai eu ascultam cu scepticism predica ci și ceilalți creștini din biserică. De câteva ori m'am uitat anume la Ilarie, și-l văzui că abea să reține să nu facă observările lui. Din cliptul ochilor, din zâmbetul ce-l juca în colții gurii, din umbra

și lumina ce i se alunga pe față, înțelegeam că rubedenia mea ar fi explicat cu totul altfel cele opt fericiri.

Și nu vorbea rău preotul, comparațiile cu părintele Costan, era chiar un predicator de frunte. Era bine pregătit, avea cunoștințe frumoase, și cunoștea chiar și siretlicurile unei cuvântări. Mal mult decât atât: erau clipe când simțeam că tinărul vorbește din convingere, că-i un slugitor care nu înșală altăru. Ce folos însă dacă era așa de tinăr? De unde știa el adevărul? Când a înfruntat viața pentru a-l cunoaște?

Se poate că judecăm greșit, amintirile mele aducându-mi melex în față chipul de apostol bătrân, al părintelui Costan și în urechi glasul lui de bas adânc. Și poate nici oameii să nu înțelegem așa cu ușurătate.

Rubedenia mea se gândea de se găsește și el, căci astfel nu m'ar fi săsat atâta vreme gândurile mele. Dar se gândise chiar la aceeași predică a preotului cel nou.

— Nu ț-a plăcut nici ție predica?

— Mi-a plăcut că vorbește frumos și cu multe întorsături, dar n'a nimerit tălcul, badiță Vasiliie. Pentru lumea asta, pentru noi, răul rămâne rău și din alb nu poți face negru. Cel ce p'âng în lumea asta nenorociți se numesc, ori cum ai întoarce lucrurile. Cel alungat, fie chiar pentru dreptate, n'au parte aici pe pământ decât de amar și chin și suferință. Cel flămânzi — flămânzi rămân; cel blânzi — călcați în picioare de toată lumea. În viața aceasta mielul va fi totdeauna mâncat de lup. Deci, pentru ce să încerci a potrivit fericirile cari sunt făcute

TOAMNĂ GALBENĂ

Toamnă, toamnă,
Galbenă Doamnă,
Cântă-ți cântările
Pe toate cărările,
Toarce-ți fânzarele
La toate izvoarele,
Arde-ți vălvorile
În toate văltoirile,
Potrivește-ți șuerele
După toate fluerele
Și-ți fă toate voile
Până mai țin foile
Să le bată ploile...
Că de mâine pe pământ
Pleacă 'n luptă Craiul-Vânt
Și din galbenă ce ești,
Dalbă zână din povești,
Dup'un ropot de securi,
Dup'un hohot prin păduri,
Dup'un nor cu ape reci, —
Ai să vezi cum te petreci,
Ai să vezi
Tot ce nu crezi
Toamnă, toamnă
Galbenă Doamnă!

TEODOR MURĂȘANU

să se isbândească în altă lume pentru lumea asta?

Nime nu-l silește pe părintele cel tânăr, cu atât mai puțin Hristos carele a vorbit așa de pe munte. De vină e numai tinerețea omului care crede că tot ce-i miere se mănâncă. Dar în Evanghelle sunt multe pietre de temelie cari nu-s pentru a clădi în lumea asta, pentru a clădi pentru ea, pentru fericirea de aici, pentru fericirea cea trupească.

Se poate întâmpla ca și cel blând să ajungă la un ble în lume, dar pământul cu bunătățile lui nu-l va moșteni. Nu știm cu toții cine moștenește lumea?

— Da, ai dreptate, Ilarie, nu-s învățăturii cari să se schimbe în carne și oase în lumea asta.

— Îl moștenește cel hrăpareți cel lacomi, cei cari numai blânzi nu pot fi numiți. Blânzii se duc de obicei la fund. Dar altfel trebuia să întoarcă părintele tălcul. Așa cum îl făcea părintele Costan.

El spunea limpede: „dacă va veți asemăna cu cel fericit de care vorbește Evanghella, fericirea voastră s'o așteptați în cealaltă lume, nu într'asta. Aici cel drept și bun numai scârbă vor avea, ca și Hristos și apostolii. Căci nu poate fi sluga mai mare decât stăpărul. Voi însă totuși trebuie să trăiți după cele opt fericiri, căci mântuirea noastră din lumea aceasta începe. Câștigați și clădiți pentru sufletul cel nemuritor”.

Iată tãlcul cel adevãrat, bãdiã Vasilie, și cred cã și pãrintele cel tãnr va ajuge odatã la el. Acum dãnsul crede cã oamenii cei cãraci cu duhul, cel blãnzii, cel milostivi, cel alungați pentru dreptate și celalți pe cari îl înșirã fericirile pot fi biruitorii chiar în lumea asta. Toatã biruința lor va fi cã vor avea un suflet împãcat. Dar bunurile la noi nu le vor câștiga în veci, și rare ori se va afla cineva care sã-l prețuiescã pentru înfrãngerea și comorã lor sufleteascã. Aceasta trebuie adunatã cu rãbdare pentru altã lume.

Dar nu mã mir bãdiã Vasilie de curajul preotului celui tãnr. E și el om și la vrãsta lui îl vine grozav de greu sã creadã cã tot ce putem face bine și statornic aici e numai pentru lumea cealaltã. E veclnicã niziunța a trupului de-a încãleca sufletul, veclnicã luptã dintre cel din neguri și cel din lumina vecinicã.

Cel cãzut din slavã se spune mereu, și mireanului și vlãdicii, ce i-a spus lui Hristos: înclinã-m' te mie și-ți dau în stãpãnire lumea întreagã. Uita-te în jur și vezi cã e de frumoasã. Cel din slava vecinicã ne spune: Nu numai cu pãne trãește omul ci și cu cuvãntul lui Dumnezeu.

Dar noi pãnã suntem tineri, chiar cãnd suntem credincioși voim sã trãim și cu pãne și cu cuvãntul Domnului. Sã împreunãm apa cu focul. Ne vine greu sã credem, bãdiã Vasilie, cã noi suntem mențiți sã trãim încã aici pe pãmãnt ca și cãnd am fi trecut pragul vieții viitoare, și vleața cealaltã, e prilej de munci și de suferința pentru vleața aceasta. Hristos ne-a spus cã împãrãșia lui nu-i din lumea aceasta și cã nu trebuie sã ne temem de cei ceucid trupul ci de acela care poate arunca sufletul în gehena focului.

Nu mã miram de Ilarie cãnd aducea vorba despre lucrurile sfinte. Îl știam de mult cunoscãtor al scripturii, cetitor a psaltirei; de multe ori ascultându-l îmi ziceam cã numai punerea mãnilor vlãdicului i-ar trebui pentru a putea fi popã în sat.

Dar ceea ce mã mira era pãtrunderea tot mal ascuțitã a minții lui, dela o întãlnire la alta. Înțelegã cã dacã avea iar prilej de vorbã, în schimb se gãndea adeseori la lucrurile cuprinse în scripturã.

— Nu mã mir, Ilarie cã trãești tot sirgur. Se vede cã gãndurile

nu te lasã sã-ți fie urãt, i-am zis cu o prietenie caldã în suflet.

El simți zvãcnirea din mine, cãci zimbi luminos și-mi rãspunse:

— Da, bãdiã Vasilie, nu mã urãsc niciodatã. Și-mi pare mie cã cu cãt mã gãndesc mai mult mã des. h'linesce tot mal tare de lumea asta și de lucrurile ei. Eu, cum sã-ți spun, dus de gãnduri îmi pare adeseori cã nu-s mai mult în lumea asta. Cãnd îți uiți de tine, de trup, de casã, de lume, și trãești numai în gãnd, nu ești oare chiar în lumea cealaltã? Poate cã și acolo așa va fi: te gãn-

dești mereu și înțelegi din zi în zi, de vor mal fi și acolo zile, tot mal mult. Și, f'rește, îți crește bucuria din ceas în ceas, cu fie care înțelegere nouã. Doar, vezi dumneatã, bãdiã Vasilie, cã înțelegerea prin gãnd aducea bucurie. Și încã ce bucurie!

El tãcu și-i vãzul ochii umezi. Cine știe, poate are dreptate rube-denia mea: lumea cealaltã, lumea înțelegerii și a bucuriei. Și cum nesfãrșite adevãruri vor fi de cunoscut, bucuria nu va ținea vecinic?

La disecție

de ION MUNTEANU

În dimineața aceea profesorul Mianeh veni mai târziu de obicei. Era palid și trist. Era înã pãtra zi dupã înmormãntarea mamei sale și celãrora le sunt dragi cel duși, mor și al pușoi cu cel morți. În sala de disecție a aceiaș mires greu de adevãre. Un medic nu-i mai percepe și doctorul Mianeh se mira cã aerul îmbãcat îl amãrșește. Cadavrele negre se pãreau des-gustãtoare. An imbecil se vechega o altã lepãnã, mama moartã, sãba și frumoasã și ar fi vrut sã desfacã moarte de moarte. Rãdã azi nu vãzuse cã și cadavrele pentru disecție sunt morți ca și morții sãi, ca și mama sa cã au avut și ele odatã suflet.

Dar mama sa a fost o moartã frumoasã, de ce îi batjocoresc amintirea aceste arãtãri hidoase?

Și el știe cã și aceste cadavre au fost niște morți frumoși iar el i-a desgropat i-a ucis a doua orã, cãci pãnã atunci trãiau în amintirea celor vii, ca niște morți palizi, morți scumpul. Odatã aduși pe masa de disecție devin obiecte des-gustãtoare, de cari nu se mai poate lega nici o amintire dragã.

Odatã, eri și-a învățat studenții sã desfacã amintirea celor pierduți de corpul îngropat. Sã nu vadã în cadavre decãt obiecte pentru știința. I-a învățat sã desgroape în ascuns, din cimitire, cadavre, cãnd nu mai aveau pentru disecție.

Dacã cineva ar desgroapa-o și pe mama sa și ar aduce-o aici pe o masã! Dacã ar vedea-o acum de-a-grã și ciopãrșitã.

Pãli la acest gãnd. Se întoarse cãtre ferestã, cãci simțea cum îl urmãresc doi ochi. Privirea i se întãlni cu a studentului Bolof.

Acesta era cel mal inteligent student. Dar profesorul îl ura. Era o inteligență rea și brutalã. Cinc pãnã la des-gust, gãsea întodeauna ocazia de a face rãu.

Din ochii lui profesorul citea batjocura. Îl provoca sã s'apropie. Se duse într'acolo și deodată știu ce are sã vadã.

Pe masa de disecție era mama sa. Poate de altãdatã ar fi stat cãteva clipe la îndoiãlã. Acum o cunoscuse în cel dintãi moment. Era asemenea celorlalte cadavre. Pieptul îi era desfãcut pãnã la inimã.

„Vreau sã studiez inima” — zise studentul. Mianeh scoase un șipt înfiorat și-l lovi pe Bolof în față, îl rãsturnã cu o loviturã.

Toți studenții fugirã într'acolo și profesorul începu sã plãngã ca un copil: „E mama mea!” El înțeleserã ticãloșenia colegului lor. Îi scoaserã afarã și lãsarã pe profesor singur cu moarta.

Plãne multã vreme, iar lacrimile alungã durerea. Dar i se uscarã ochii și atunci nãvãli și puhoiul gãndurilor.

— E mama mea! Era o moartã frumoasã și acum o vãd un cadavru mutilat. Sãnul ei sfãnt e batjocorit. Buzele cari mi-au sãrutat odatã pãrul, acum sunt negre.

— Odatã știam sã vãd cadavre și nu morți. În tine vãd și acum pe mama. Te vãd asemenea celorlalte cadavre mutilate și totuși te

iubesc. Nu mai e nimic dumnezelesc în tine, nimic nu mai e din mama care mă privea și mă asculta și totuși îmi ești dragă.

— Mă aplec și te sărut, când știu că ești ca toate cadavrele. De ce nu pot să desfac amintirea mamei de tine, când ești un stârv. Ea era o mamă duloasă și iubitoare și înainte-mi am un cadavru desgustător.

— Dacă este suflet, el este sus în ceruri și mă privește. De ce sărut atunci acest cadavru? Dacă sufletul moare odată cu corpul ce caut să plâng aici?

— Și totuși cât de legat este sufletul de trup. Aceste mâni m'au mângâat, acest sân m'a alăptat, această gură m'a sărutat.

— Aș vrea să văd ca altă dată cu ochii omului înțelept. Să pot să cred, că cei morți nu mai trăesc, decât în amintire și că tot ce-a fost a lor a pierit odată cu ei. Ca un cadavru e un ce, fără de nume. Nu e nici mamă, nici soție.

— Aș vrea să pot să cred, cum am crezut odată, că în cadavru nu mai e nimic din cel mort, că e un suflet, care se desface de tină.

— Știu să tai în morții altora, căci nu le dădusem nume. De ce vreau să te chem pe tine mamă, când ea a fost o femeie bună și vorbitoare. Plângea când mă vedea după un timp mai lung. Mă săruta de nenumărate ori și mă privea atât de drag. De ce te chem atunci pe tine, cadavru de mamă? Ce ai tu din ea? Poți să mă mângâi? Știi să-mi vorbești?

— Te asemeni cu mama! Bă, nu te asemeni de loc! Ea era albă și frumoasă. Tu ești un hoit. De ce să leg atunci amintirea mamei de tine?

— Am să tai și eu în tine. Îți voi scoate inima și o voi arăta-o studenților mei. Îi voi învăța ce e inima.

— A mamei mele o simțeam caldă și iubitoare. Bătea numai pentru mine. O simțeam gata de jerrfă. Aici văd un pumn de carne. De ce să nu te străpung? Ce e în tine din chipul mamei dragi? Știi să iubiești? Ești numai carne! Unde să încapă în tine iubirea? Unde e iubirea mamei? A dus-o cu ea în suflet. De ce să nu te străpung atunci inimă de cadavru?

— Te voi diseca cum am mai disecat și alte cadavre. Dacă ai fi sub gife, ai hrăni viermii pământului și florile. Inchipuirea mea nu s'ar îngrozi la gândul, că putezești sub humă. De ce se nu tai atunci

MAMA

In pragul prispei mama curăță cartofi în poală
Și curtea noastră, tresăltând de zbang odinioară—
Se'ntinde 'n jurul casei mută, goală...

Cu ochii plini de lacrimi mama o măsoară.

Noian de fluturi năvălesc zglobii

Și nu-i nici-un copil să-i prindă 'n pălărie;

Pe drum și prin vecini e larmă de copii, —

Dar curtea noastră doarme somn adânc, pustie.

Și gândurile mamei se distramă,
Se răspândesc să iscodească 'n lume. —

Și pretutindeni ele caută și chiamă

Un singur călător și-un singur nume.

Și stă așa, cu ochii duși în zare

Și mâinile încremenite 'n poală.

Mărgelile mici de lacrimi îi sclipeșc în soare —

Și curtea/zace 'n jurul casei mută, goală...

GEORGE A. PETRE

în corpul tău. Dar eu știu că morții sunt în război. De ce iubesc tu nu cunoști. De ce muț mă sărută să-mi las cadavru pentru disecție. Lăși și rugă prin techiele tale studenții mei, ca să mă taie. Se revolta lința mea la acest gând. Nu! Dar dac'ar fi copilul meu între ei? L'as blestema? Poate m'ar durea chiar mort fiind.

— Și apoi noi nu trăim numai viața noastră. În noi trăesc părinții și strămoșii. În mine trăiește și mama. Ea plânge în mine, văzându se mutilată.

Profesorul Mlaneh începu din nou se plângă. Luă cadavru în brațe și-l duse la sine. Îl așeză pe pat ca pe un bolnav. Se puse în genunchi și luând mâna cadavru într'ale sale, începu să vorbească odinioară mamei sale. Îi vorbi până târziu în noapte, când adormi și avu un vis cludat sau poate toate le văzuse în inchipuire treaz:

Era într'un pustiu și era atâta căldură și lumină, că pământul părea un incendiu. O femeie pășea clătinându-se, iar de asupra ei se ogoia un cârd de corbi. Îi așteptau sfârșitul. Corbii sunt umbra morții, vin odată cu ea. Și totuși acești corbi se coboară și numărul lor se

închiagă într'o umbră deasă, bat din aripi și răcoresc trupul femeii, care capătă noi puteri și alungă solii morții.

Soarele e la nămezi. Femeia e obosită. Ce o îndeamnă să meargă, când moartea-i pretutindeni? Corbii sunt fiamărzi și o vor însoți, zădarnic fuge de ei. De ce se sbate, când totul în ea strigă după odihnă?

E sufletul care nu vrea să moară! Corbii s'au coborât s'o sfășie. Dar nu e singură. Lângă ea e un copil de vre-o trei ani. E sufletul. A prins un corb și l'a sugrumat. Cu acesta sperie pe toți ceilalți. S'au ridicat în văzduhuri și au pierit.

Sufletul e singur cu moartea. Se joacă cum fac copiii, cu cel cari se prefac că dorm. O crede adormită. Ar vrea să se strecoare iar prin ochii ei, să i s'ascundă în inimă. Nu știe ce-i moartea. Se joacă singur când vede că nu vor să se joace cu el. Apoi l se urăște și ar vrea să o trezească. Dar femeia doarme dusă. Atunci sufletul începe să plângă. Ce va face singur în pustiu. Îl este foame și îl este sete. Va lăsa cadavru și se va duce. Înainte-l și în urmă e pustiu. Se doce la întâmplare, dar pustiu n'are hotar. Nu întânește pe nimeni. Nu lubește pe nimeni să-l caute. Se întoarce iar la cadavru. Cearcă din nou să-l trezească. Vrea să-i deschidă ochii,

să se strecoare în creeru-i, pe raza de lumină. Zadarnic! Morții nu-și mai deschid ochii.

Atunci pleacă din nou. Întâlnește un om, dar acesta nu l zărește, îl strigă și atunci acesta fuge. Pe cine să caute?

Se reîntoarseră la cadavru, dar nu-l mai găsește. S'au coborât corbil și l-au devorat.

Își face un cerc din oase. Se pune în mijlocul cercului și vrea să doarmă. Să se urce în cer și să lase și oasele fără pază? Vrea să le vegheze. Și apoi moare.

Doctorul Mianeh se trezi. Sau poate era treaz și închipuirea l-a închiegat aceste icoane.

la cadavru în brațe și aleargă cu el. Se duce în cimitir să-l îngroape.

Era în spre revărsatul zorilor când începuse să sape groapa. N'avea decât un cuțit, cu care scormonea pământul. Nu se gândea la nimic, ci săpa. Era sub stăpânirea unei hotărâri neînțelese și tocmai deaceia puternică. Nu se oprea decât să-și ștergă sudoarea de pe față.

Când groapa fu atâtă, cât să cuprindă moarta, începu să îngroape. O astupă și o desgroapă din nou s'o învălulască cu o haină.

Și apoi se văzu singur pe când cerul începea să se împurpura la răsărit. Il era teamă de lumină. Simțea că în el va muri ceva odată cu răsăritul soarelui.

Il urmărea umbra visului avut. Se credea sufletul mamei sale și i se părea că s'a îngropat pe el și nu mai are pe nimeni, n'are casă, nu cunoaște nici un suflet. E îngrozitor să te pierzi pe tine însuși.

Ura lumina ca un strigoi. În el murise ceva și morților le este teamă de lumină. Se schimbăse tot ce știuse și cunoscuse. Se știa înțelept și nu credea în suflet și acum găsise că e numai suflet și nu cunoaștea înțelepciunea.

Iubise pe mamăsa cum nu iubise pe nimeni în lume. O văzu moartă, și-o închise în suflet albă și frumoasă și apoi o găsisse mutilată și batjocorită. L'au omorât-o și din suflet. Ochil l-au văzut un stăv și acesta murdări icoana din suflet.

l se păru că a fost ispitit de diavol. l se dăduse mărul înțelepciunii și nu descoperi decât lucruri îngrozitoare.

Soarele începuse s'arunce primele sulțil de lumină. Se vedeau oameni grăbiți. Mianeh nu vedea decât cadavre mutilate. Veceau să-i rădă

în față, pentru că plângea după un cadavru, când tăiașe în altele cu sotele.

Era nebunia care încolțește la cei ce se luptă cu îndolala. Era nebunia celor ce cugeta prea mult la cei morți. Se lăsase răpit de amintirea mamei duse și amintirile muncii trăesc în noi, iar când ele sunt ale morților, suntem și noi niște morți. Cei cari cugetă la trecut sunt niște cadavre. Nu trăesc decât cei cari au ochii în prezent.

Când s'apropiase primul om de doctorul Mianeh, acesta începu să fugă. Își ultase viața sa și se gândea la cea din vis. Era sufletul, copilul orfan.

Fugii necontentit și fugea cu cât întâlnea mai mulți oameni. Și apoi se reîntorcea nelincetat în apropierea cimitirului. Se gândea la ca-

cadavru, pentru că lăsa să se îngroape și odihna.

Aștepta să s'apropie noaptea, să se poată reîntoarce. Nu iubea pe nimeni, ce putea căuta afară în lume.

Odată cu noaptea se reîntoarse și el. Veni unde știa că astopase cadavru, dar nu-l mai găsi. L'au descoperit poate căinți și l'au sfâșiat sau poate oamenii l'au desgroap și l'au ascuns mai adund.

Se vedea singur. Își uitase viața deodată. Se așeză lângă mormântul pregătit de el mamei și scoase cuțitul. Își făcu locul mai adănc. Apoi se culcă și își străpunse pieptul.

Căuta odihna pe care i-o răpise nebunia îndoelii.

Proximal număr al revistei noastre se va trimite numai aceloră dintre abonații, cari au plătit abonamentul pe întreg anul curent.

TĂCERE

DE E. A. POË

„Ascultă-mă“ zise domnul, punându-și mâna pe capul meu. „Ținutul despre care vorbesc e un ținut îngrozitor în Libya, pe țărmurile râului Zair. Și nu este acolo nici liniște nici tăcere“.

„Apele râului au o față bolnăvicioasă și de șofran; ele nu curg spre mare, ci svănesc fără odihnă sub ochiul roșu al soarelui, într'o mișcare clocotitoare și convulsivă. De cealaltă parte, la vreo câteva mile, pe stratul mocirlos al râului este un ghiol cu crini aquatice urlași. El suspină unul către altul în aceea singurătate, și își răsucesc spre cer lujerele lor lungi și vlăguite, și își clatină mereu veșnicele lor căpșoare. Și un șofnet vag izvorește dintre ei, asemenea susurului apel subpământene. Și el suspină unul către altul“.

„Inșă împărăția lor are o margine, marginea pădurii înalte, oribile și negre. Acolo, asemenea valurilor dimprejurul Hebridelor, sărmanul tuși e necontentit agitat. Totuș acolo nu este vânt pe tot cuprinsul cerului. Și înalți arbori primitivi se gânjolesc într'una, cu un sunet scrașnitor și puternic. Și din creștetele lor colosale picură veșnică rouă. Și la rădăcinele lor flori stralni și veninoase zac într'un somn liniștit. Și deasupra capului, cu un zgomot văjilitor și formidabil, se îmbulzesc norii cenuși pentru totdeauna spre apus, până ce se rostogolesc — cascadă — peste pârtele înfocat al orizontului. Totuș acolo nu este vânt pe tot cuprinsul cerului. Și pe malurile râului Zair nu este nici liniște, nici tăcere“.

„Era noapte, și cădea ploaia; și căzând, era ploaie, înșă după ce cădea, era sânge. Și eu stăteam în mlaștina marilor crini, și ploaia cădea pe capul meu, și crinul suspina unul către altul, în solemnitatea părăsirii lor“.

„Și, deodată răsări luna prin ceața rară și lividă, și era de-o culoare de cămăz. Și ochii mei căzură pe o enormă stâncă sură care stătea pe țărmul râului, și era luminată de lumina lunii. Și stâncă era sură, și obosită, și înaltă, și stâncă era sură. Pe fruntea ei erau gravate în piatră litere; și eu am venit așă la țărm, ca să citesc literele de pe piatră. Inșă nu le-am

putut descifra. Și m'am întors în mlaștină, iar luna luci cu un roșu mai aprig, și eu m'am dus din nou și am privit stâncă și literele; și literele erau PĂRĂSIRE.

„Și m'am uitat în sus, și acolo stătea un om pe vârful stâncii; și m'am ascuns printre crinii aquatici ca să descopăr gândurile omului. Și omul era înalt și avea un boiu marestos și era învăluit dela umeri până la picioare în toga vechei Rome. Și contururile figurii sale erau nedistincte, însă trăsăturile sale erau trăsăturile unei zeități; căci mantia noapții, și a creșii, și a lunii, și a rouei a umbrat ușor trăsăturile feței sale. Și fruntea sa era arculată de gânduri și ochii său scăpărător de griji; și în cele câteva zbârcituri de pe obraji, ceții povestea durerii, și a oboseții, și a degustului neamului omenesc, și un mare dor de singurătate.

„Și omul ședea pe stâncă și își sprijinea capul în mâini, și privea dincolo de părăsiere. Se uita jos la sărmanii arbuști neogoli, și sus la înalții arbori primitivi, și mai sus cerul fremătător, și la luna cărmăzică. Și eu m'am cuibărit în adăpostul crinilor, și observai gândurile omului. Și omul tremura în singurătate; însă noaptea coborâse și el ședea pe stâncă.

„Atunci eu m'am pogorât în mlaștină și străbătuți departe prin deșul crinilor și strigai hipopotanilor cari locuiau în noroiul mlaștinii. Și hipopotanilor îmi auziră strigătul, și veniră la poalele stâncii, și mergeau tare și înspăimântător sub lună. Și eu mă cuibăriți în ascunzșul meu și cercetați gândurile omului. Și omul tremura în singurătate; însă noaptea coborâse și el ședea pe stâncă.

„Atunci eu blestemați elementele cu blestemul revoltelii; și o furtună înfricoșătoare se ngrămădea în ceruri, deși înainte de aceea nu fusesse vânt. Și cerul deveni livid deodată cu violența furtunii, și ploaia izbea în capul omului, și râul fierbea de spume, și crinii aquatici țipau din straturile lor, și pădurea se prăbuși în fața vântului, și fulgerile trăsneau, și tunetele bubuiau și stâncă se cutremura din temelii. Și eu mă cuibăriți în ascunzșul meu și cercetați gândurile omului. Și omul tremura în singurătate; însă noaptea coborâse și el ședea pe stâncă.

„Atunci eu mă mânial și blestemați, cu blestemul tăcerii, râul, și

crinii, și vântul, și pădurea, și cerul, și tunetul, și suspinele crinilor aquatici. Și el fură blestemați și tăcure. Și luna înceta de a mai șovăi pe cărarea ei din cer, și tunetul p'eri, și fulgerul nu mai scăpăra, și norii atârnav nemșcați, și apele scăzură până la nivelul lor și se ostoiră, și arborii conteniră a mal tremura, și crinii aquatici nu mai suspirau și foșnetul nu se mai auzea dinspre ei, și nici umbra de sunet nu mai colinda ghiolul vast și neșarmurit. Și eu privii la literele de pe stâncă,

și ele erau schimbate; și literele erau TĂCERE.

„Și ochii mei căzură pe chipul omului, și chipul lui era plin de groază. Și îndată își ridică capul din mâini și stătu pe stâncă și ascuți. Însă nu se auză nici un glas în întreg cuprinsul ghiolului vast și neșarmurit și literele de pe stâncă erau TĂCERE. Și omul se înfioră, își înturnă fața și în graba mare fugi în depărtare, așa că eu nu-l mai văzui.

trad. A. D.

DRAMA ȘI OPERA

„Heidelbergul de altădată”

piesă în cinci acte de G. Meyer Förster,
trad. de O. Densusianu

Teatrul național s-a rejuat săptămâna trecută dăruia piesă a lui Meyer-Förster „Heidelbergul de altădată”. A fost o seară bună. Într-un oraș studentesc, cum e Clujul, Heidelbergul nu fi o piesă deosebită bine primită. Opera „Heidelbergul de altădată” e o piesă deosebită cu romantismul ei ușor, piesa merge direct în sufletul tinerilor viștate, și se identifică cu stătea lor în fragedele căsuțe avuți încă de la se ofii.

Teatrul revărsat de pe toate platurile Ardealului în Clujul cultural de astăzi e domie de teatru bun, care să i mergă la inimă. Cu piese de boulevard, în care imoralitatea se imblină cu frivolul, nu se dă fragedelor vîlștare universitare o hrană sufletească curată. De aceea, lăudând ideea reluării „Heidelbergul de altădată”, credem să facem un serviciu culturai noastre ridicând chestiunea întocmirii repertoriului potrivit scopului pe care a-l realiza aici Teatrul Național.

Reprezentăția de Marți a dat prilej ansamblului local să încadreze o acțiță de multă reputăție de la Teatrul Național din București. Dna Marla Giurgea a dat Kättelei o interpretare mai sobră decât cea cu care ne deprinsese dna Jeana Popovici-Voina în anii trecuți. Totuși aceasta n'a scăzut nimic din farmecul ușor al piesei. Din potrivă în notele de duloșie și în tragicul despărțirii dna Giurgea a dat accente umane cu mult mai mult succes decât dna Popovici.

Di Mihăilescu Brăila în Karl-Heinz

are una din cele mai bune interpretări ale sale. Revăzându-l anul acesta, plăcerea ce ni-a procurat jocul dșale stilizat este explicabilă.

Di Stănescu Papa a fost, ca de obicei un dr Lüttner inegalabil. Cald, comunicativ, și înduloșetor, dsa aduce în ansambu o covârșitoare contribuție de succes.

Bune cuvite se cuvîn pentru interpretarea dlor D Psatta, Ionescu Ghiberica Vasilescu și Rusel.

Ansamblul însă a pierdut față de anii trecuți. Lipsa a două forțe principale, d. Neamțu Ottonel și Mișu Ștefănescu s'a simțit mult. D. Șerban care înlocuia pe întâlul în Lutz e prea slab pentru o asemenea încercare, iar d. Vanclu în Detlew e prea mult exuberant pentru a egala experiența scenică încercată a dlui Mișu Ștefănescu.

Pe lângă acestea, corurile se cer ceva mai disciplinate.

Teodor Moldovanu

„CĂSĂTORIA”

de Gogol

U tima piesă reprezentă pe scena Teatrului Național — „Căsătoria”, de Gogol — face parte dintr'un ciclu rusesc al repertoriului. După „Invierea” și „Puterea Intinerului” două drame de și după Tolstoi, desvelirea acestei comedii ușoare este desigur în folosul echilibrismului tendințelor, și corespunde după concepția programatică a d. director, mai bine gustului publicului clujan. În linia farselor lui Bisson, adică de acelaș calibru intrinsec, „Căsătoria” distrează totuși. Prin neverosimilul situațiilor al comp'xului personagiilor, prin introdu. rea în

acel „suflet rusesc“, de care s'a făcut mult caz, nu însă prin jocul artiștilor și constatăm cu acest prilej, că societarii Naționalului din Cluj, cei mai mulți la acest fel de joc se pretează: divertisment, care nu lasă urme profunde. D. Ionescu-Ghibericon (Podkollosin) a fost un ratat consilier de curte, și insolent și egoist în sens burlac, cum i se cuvenea unui holțelu pe cale să încărunțască și... pretendent la mâna unei domnișoare simpatice de tânără; d. Vasilescu (Kocikariov), un intrigant c'o leacă de cinism, just. Celalți buni și d. Șerban exagerat. Dintre personajile feminine dna Bănuți (fata) timidă și curioasă, ca o „fată mare“.

Cronicar

DELA OPERĂ

Primi soli muzicali trimși anul acesta dela București au fost dna O. Grozovskaia și dl E. Algazi. Prin aceasta „sistemul de rotație“ s'a inițiat. (Așteptăm să se continue acest fericit gând, ca să avem posibilitatea de a cunoaște și alți cântăreți, și mai buni!)

Fără îndoială, când vin soliști ca „oaspeți“, trebuie să împlinescă anumite condiții, de calitate vocale, de joc de scenă, etc. fără de care judecata ce o exprimă asupra lor în chip necesar este drastică. Ei trebuie să fie „floarea“ instituției de unde pornesc. Anii trecuți ne-au adus câteva personalități artistice de valoare europeană; sperăm c'o reveni, și că vor fi echivalente de alții, tot români, pe cari aici la Cluj, nu i-am auzit.

Căci d. Algazi nu a satisfăcut exigențele unui public oarecum format pentru operă, aici în Cluj, că va fi cântat cândva bine, în tinerețe, n'o contestăm; însă acum vocea îl este uzată, păstrându-și doar ascuțimea unor note. Apoi nici înțelegerea rolului: un Radames, tânăr și plin de forțe dramatice, sau un Eleazar, evreu odios, c'o singură scripă de indulgență, nu-l plasează printre artiștii de renume. Pentru Radames n'a avut strălucirea vocală, gestul suveran și impunător, iar pentru Eleazar, frământarea zbulumului paterno-evreu. Tot ceea ce poate fi acceptat dela dsa sunt niște do-uri în actul cu luna, în „Aida“ sau până la o limită, repetarea ariei „R șela, draga mea...“— Dna Grozovskaia în Amneris a fost

încălzită de un temperament exuberant tineresc, dar i-a lipsit maiestrea fiicei Faraonului. Nu a putut combina acea atmosferă Imperială, care trebuie s'o degajeze Amneris, și care prin contrast cu vâpala sentimentelor, naște tragicul simpatice al lubitoarei nelubite. Altul dsaie, plăcut și sigur uneori destul de puternic; iar în tabloul temnței captivant, demonștră o tehnică bine condusă. Astfel, impresia bună pe care a lăsat-o, a câștigat și în durabilitate.

Un alt eveniment muzical al săptămânii a fost concertul, dat în sala Prefecturii, Sâmbătă, 6 Noemvrie de

dna E. Chifa. Programul: Brahms, Jensen și Strauss: Lieduri, apoi trei bucăți din operă, „pietre de încercare“, pentru o concertistă: Aria pajului din „Hughenoți“, „Dance de l'ombre“ din Dinorah, apoi din Rusăini: Cavatina Rosinei, de care s'a achitat cu tehnică pricepută și c'o relativă pricepere artistică. În partea a doua a cântat din Dima și Brediceanu, c'o involtură autentic românească. Un mezzosopran cald, care posedă trifuli abile, deși nu cristaline, și care cucerește. — La pian d. A. Romal. — De notat afluența în număr considerabil a publicului clujan. Aurel Decel

REVISTELE

Ramuri. A. XX. N. 7—9. Ne sosește bogată revista craloveanu, cu peste cincizeci de pagini de prețios conținut. D. G. R. S. Ilieșca publică un luminos articol despre poetul sas Eduard Schullerus, mort nu de mult în floarea vârstei. Cu spiritul dsaie pătrunzător, d. Iorga ne dă nu numai un articol de informare asupra unei literatură puțin cunoscută publicului românesc, ci și expresia rețea a acestui talent în traduceri alese cu gust din opera lui Schullerus.

D. D. Tomescu, criticul empedant bine cunoscut, epuștinuă a analiza pe d. M. Hal Dragomirescu în raport cu sâmbăvismul și decetulește în culele logicele sale strânse profundele erori săvârșite de criticul bucureștean față de singura valabilă dintre toate mișcările literare dela noi.

O nuvele de reală valoare „Squalul“, semnează dl Gib. I. M. Hăiescu, care se afirmă temelnic unul dintre fruntașii prozel noastre tinere. Spre deosebire însă de ceea ce știm noi din G. b. I. M. Hăiescu, nuvelele acestea ni se pare scrise într'un stil chinut, prețios, care nu îl recunoaștem în totul al autorului.

O bogată cronică literară însoțește acest număr, cu juste aprecieri critice.

De remarcat articolul corosiv semnat de dl I. U. Soricu despre „Astra la Zalău“, în care se spun adevăruri crude, fără menajamente pentru nimenia.

Falanga. A I, seria II, Nr. 1 și 2. E revista de polemică a grupului din jurul dlui M. Hal Dragomirescu și se intitulă cu lupta în numele adevărului, al clasicismului și al

tradiționalismului. Revista a mai apărut cu acelaș titlu acum vreo 16 ani, însă puțină vreme. Să sperăm că acum va avea o soartă mai bună.

Deocamdată lupta e deschisă pe două fronturi: contra școalei critice a dlui Lovinescu și contra trasnairilor cari se pretind „poezie nouă“. Prin aceasta revista este simpatice și ar căpăta un deosebit interes dacă ar da mai multă atenție gramaticii și ar renunța la eseurile fără sare ale dlui Dragomirescu, publicate sub titlul „In Empireu“. De ce vrea oare d. Dragomirescu să compromită în ochii posterității pe maril nostru fruntaș ai literaturii de altădată, cari n'au puterea să se apere, pentru a-și plasa teoriile sale despre literatură?

Sburătorul. An IV. Nr. 5 Reapare transformat, mai simpatice în simplitatea tehnică de astăzi. Aici d. Lovinescu se luptă cu d. Dragomirescu și lsbutește să-l pună în grea situație, dovedind că ilustrul critic de la Institutul de literatură, comentează pe 16 pagini, revine pe altele și dă note marginale în mai multe pagini noi, pentru a dovedi originalitatea de capadoperă a poeziei „Somnoroase păsărele“, pe care Eminescu a scris-o inspirat de o poezie germană. Atâta trudă pentru un lucru ca aceasta este în adevăr ceva unic în istoria critice. Suntem curioși să aflăm cum se va apăra d. Dragomirescu, strâns astfel cu ușa.

În restul revistei se publică o literatură haotică, adeseori de o valoare îndoielnică. E un amestec de trasnăe modernistă și prețiozitate fără fond, care nu inspiră nicio încredere.

Manole Ampolanu

INSEMNĂRI

Cu acest număr „Cosinzeana” își suspendă apariția până în preajma Crăciunului. În acest interval de timp vom pregăti un bogat număr jubilar, pentru împlinirea a 10 ani de apariție.

Romanul dlui Seb. Bornemisa „Duhul cel rău”, care s'a publicat în parte în numerele trecute ale revistei va apare în curând într'un elegant volum. Refinerile se pot face la administrația revistei.

Pentru palatul Ligei Culturale. *Duminea trecută s'a pus piatra fundamentală a palatului Ligei Culturale din București, despre care ni-am ocupat în numărul trecut al revistei. Cu acest prilej d'orga, președintele Ligei Culturale, a lansat un călduros apel către publicul românesc, îndemnându-l să contribuie bănește la ridicarea acestui așezământ de cultură. Liga nu are bani. Pe terenul dăruit de primăria Capitalei, temelie zidită s'a ridicat cu bani de împrumut. Alți bani trebuiesc pentru înălțarea clădirii. Acești bani îi așteaptă Liga Culturală de la publicul românesc, pentru care ani de zile i-a și-a irosit cu dârnicie vrednicia. Cu prețul unui bilet de cinematograful oricine își poate plăti această sacră datorie.*

Banii se pot trimite Ligii Culturale, București, strada Banul Măracine Nr. 1.

Reapar revistele. Revistele cari și-au anunțat apariția încep să se arate în vitrina librărilor. Odihnite, ele respiră un aer nou de luptă, cu mai evident caracter ofensiv în anul acesta, decât în anii trecuți.

Asistăm astfel la începutul de încălțare dintre admiratorii dlui Mihail Dragomirescu deoparte și cei al dlui Eugen Lovinescu de cealaltă parte. Lupta e la început și nu se poate ști în balanța cărula va înclina.

Dar nici augurii nu se lasă mai prejos. D. Dragomirescu a fost încolțit adânc din două părți, de d. Lovinescu îl scarmână vijelios „Știința literaturii” pe care o contestă ca știință, iar d. D. Tomescu dela Ramuri îl reduce la nimic părerile exprimate despre mișcarea dela Sămănătorul.

O altă înfățișare a vieții literare

care renaște din amorțeala vacanțelor, este în vădită creștere a mișcării putrivnice poeziei noi. Faptul este îndeosebi îmbucurător, el dovedind că lumea a început să se dumirească și să ia altitudine față de această gogoriță reformatrice.

Ceva extraordinar. Contra dlui Dragomirescu s'a pornit o adevărată prigoană. Încolțit de adversari din toată părțile, „maestrul” nu mai știe cum să se apere. Dar lucrurile nu se reduc numai la cele ce publică revistele. Dl Dragomirescu este atacat în cetățuia sa de reședință, în institutul de literatură, care funcționează cu o grasă subvenție pe lângă facultatea de litere din București.

Lucrurile s'au petrecut cam așa. Într'o ședință din zilele trecute a consiliului profesoral al facultății de litere dl Ovid Densusianu a cerut desființarea „celebrului” „Institut” pentru evantaiul ca au să niciun rezultat aprecios pe lângă că macină zădărnice importante fonduri, cari s'at putea utiliza mai cu folos pentru scoșorii Consiliul a hotărât încă din această noaptea că „Institutul de literatură” este salvat. Din pătrvă, Sengatu dat de dl Ovid Densusianu va fi numărul, pentru motivele că d. Densusianu are perfectă dreptate în a se opri că d. Densusianu nu este normal, care să se opriască la calea jumătate, odată pornit la drum.

Deci încă un adversar pentru d. Dragomirescu, și încă foarte periculos.

Conferințele extensiunii universitare. Urmând metod c'un vast plan de activitate extrașcolară. Extensiunea universitară, asociația profesorilor dela universitatea din Cluj, și-a reluat, ca și în anii trecuți, rodnică ei activitate de culturalizare a mase'or. Cât bine s'a adus culturale generale a intelectualității ardelenne prin această stăruitoare și luminată muncă nu se poate cuprinde în câteva cuvinte, oricât de elogioase ar fi ele. Profesorii Universității clujene s'au afirmat nu numai ca strălucite elemente de catedră prin aceasta, ci și ca proși conștienți ai unei misiuni mai înalte.

Activitatea Extensiunii Universitare se cerea de însuși starea lucrurilor din această parte de țară. Imensa majoritate a intelectualității ardelenne formate era crescută la

isvoarele unei culturi strălucite. Puțini sînt intelectualii români cari au avut puțină să înă o legătură mai strânsă cu cultura românească. Ce s'ar fi făcut cealaltă parte a intelectualității noastre, fără concursul permanent și stăruitor al grupului de profesori grupați în jurul „Extensiunii Universitare”? Viața de astăzi, grăbită, nevropată, nu îngăduie munca așezată a cititului și a meditației. Conferințele Extensiunii Universitare au umplut golul, afirmându-se ca o necesitate de primul ordin. Prin rostul lor, ele erau un mijloc de a lua contact cu rezultatele și eforturile culturale naționale, pentru toți cel ce n'au avut puțină să înă acest contact.

Noul director al Teatrului Național din București. După îndelungi ezitări, ministerul cultelor și artelor s'a hotărât să soluționeze criza de direcție de la Teatrul Național din Capitală, care durează de atâta vreme, dând delegație de director dlui Al. A. Hodoș, un valoros ziarist ardelen, președinte al Sindicatului Presei Române din Ardeal și Banat, director al ziarului „Burluța” din Cluj și șef redactor al revistei „Țara Noastră”. Alegerea făcută în persoana dlui Hodoș este o garanție că prima noastră scenă va începe să funcționeze normal.

D. Hodoș este un publicist de o mare valoare și de o temelnică cultură. Energie și priceput, om de gust și fin intelectual, dsa va da Teatrului Național din București o îndrumare rodnică, potrivit cerințelor noul ale zilelor noastre. Și prin aceasta Ardealul va avea încă o satisfacție din partea unui vrednic fiu al său.

POȘTA REDACȚIEI

Someșanu. Nu merge. Mai încercați, dar adânciți-vă inspirația.

C. Titus. E ceva, dar nu e destul. Mai încercați.

Tod. I. Emil. Nu.

T. Tg. Mureș. E slabă. Nu se poate.

I. I. P. Încercarea dtale din Goethe e remarcabilă. Cu oarecari modificări poate va merge într'un număr viitor.

N. T. I. „Poezia” e prea mult naivă, mai încercați însă.

Dimitrie Vanciu. Confirmăm primirea sumei de 150 lei, și va rugăm să cunoașteți că abonamentul vă este achitat acum pe întreg a. c.

Petru Mărgineanu. Am primit dela dv. abonamentul la suma de lei 500 care l'am contat astfel: 300 abonamentul pe anul acesta, iar 200 lei am trecut în contul anului viitor.

DUHUL CEL RĂU

— ROMAN —

IX.

O LACRIMĂ

Ion Pescaru stătu patru luni în spitalul din Ungvar. Intrat în el la mijlocul lunei Malu, el nu se văzu vindecat complet până la începutul lui Septemvrie. În ziua, în care doctorul îl bătu pe umeri și-l spuse, că de-acum nu mai are nevole de grija sa. — el avu o senzație foarte ciudată. I se părea că pentru el viața de-acum s'a sfârșit și că nu mai are nici un rost pe lumea asta. În cele patru luni, cât stase în spital, se obișnuise cu viața aceasta regulată și monotonă. Se'nvășase să vadă zilnic, la aceeași oră, pe doamna cu crucea roșie, pe doctori, să audă aceleași vorbe, aceleași glume, să mănânce regulat, să lasă după masă la soare cu ceilalți, — și acum când se gândea, că viața asta n'o s'o mai trăiască, n'o s'o mai revadă simția că l se coboară în suflet un întunecare, un gol, pe care n'are cu ce-l umplea.

Ca un câine credincios, Ion Pescaru se despărțea greu de căminul aceasta, cu care se'nvășase în vremuri grele și de durere. Și măcar, că și peștii lui tovarăși de spital plecaseră rând pe rând și locu lor rămaseră alții noi, — el totuși nu se ducea bucuros. Aici, în cunoscutul, era viața probată, știută, trăită... Dimpotrivă unde pornea nu știa ce-l așteaptă, ce poate să-l aștepte. În orice caz, mai bine ca aici să poarte să fie de asta nu mai încape îndolal!

Iată de ce plecă cu greu. Când se văzu îmbrăcat în haitele lui militare, cu pete de sânge pe ele, măcar că erau spălate și date la etuvă, — simțise același fior, pe care-l simțise acu-i anul, când se îmbrățase cu ele, ca să plece la războiu. Era același om și acum, voinic, cu ochi bănzi, serios din caleafară, dar totuși ce deosebire, Doamnel Atunci era teafăr și pleca cu nădejdi de întoarcere tot așa, — iar acum ciung, cu o mână tăiată din umăr și numai cu stânga. Se uită involuntar la mâneca dreaptă, care cădea moale de pe umărul drept, și se cutremură tot. Nu putea să sufere s'o vadă bălăbăntindu-se mereu, decâteori se mișca, căci aceasta îl trezia în minte totdeauna suferința, durerile și faptul, că e ciung, că-l lipsește o mână.

De-aceea rugă pe un tovarăș, să-l întoarcă mâneca dreaptă pe dos și s'o lege pe lângă umăr. Imbrăcată așa mantaua, l se părea că nu mai e așa de schilodit, așa de nenorocit. Sacul și-l puse peste umăr și vără în el pânla, pe care o căpătă din spital, și cele câteva bucățele de zahăr, cruț-te timp de patru luni, un pachet de tutun și scrisorile, pe care i le dete sergentul din cancelaria spitalului. Gata, el se mal uită odată jur împrejur, trecu ochii peste întreg cuprinsul spitalului și făcându-și o cruce largă și închinându-se de trei ori, leși priplrit din spital, în stradă. Ușa se închise după el cu sgomot și el se văzu deodată în mijlocul oamenilor, în plină mulțime. Pe trotuar treceau soldați, ofițeri, oameni bătrâni și mai tineri și o mulțime de femei, toate gătite, toate frumoase! El se uită năuc după fiecare și se gândea la viață, la lume, la câte toate. Într'un colț de stradă, un soldat, olog, sta pe un căruș mlitel și cersia. Mai

încolo, cu vreo câteva străzi, un altul voinic, frumos, dar fără ochi era condus de-o fetiță de vreo 8—9 ani.

Iși aduce aminte numai decât de Sofica lui, și de casă. „Doamne ferește!, mai bine așa fără mână, decât orb“, — și-și iuși pasul. Abia se mai duse însă câțiva pași, și auzi la spatele lui o convorbire:

— Uite la ăsta, ce voinic și numai mâna dreaptă n'o are!“

— Norocos, zise celalalt, — ăsta a scăpat de necaz de-acuma, a scăpat de moarte. Ce-l pasă, el se duce la regiment înapoi și de-acolo îl trimite acasă pe totdeauna. El a gătat războiul, a gătat cu cătănia!

Ion Pescaru se trase mai la o parte și-și începu pașii, ca să vadă cine-l pizmulește. Pe lângă el trecură doi soldați tineri, tineri de tot, să fi tot avut 18 ani unul, dar mai mult nu. Ei vorbeau românește, erau din Ardeal, sau din Banat, de undeva, și sufletul lui Pescaru se umplu de bucurie, auzind vorba românească. El strigă după el, și soldații se opriră în loc, mirați.

— Dumneavoastră sunteți români, nu-l așa?, îl întrebă el, grăbindu-se spre ei.

— Da, suntem din Banat, dela regimentul din Caransebeș, dar vezi acum regimentul nostru e mutat aici și în locul nostru la Caransebeș au adus alt regiment, slovac.

— Dar de ce măi fraților? — întrebă el, — apoi, ci că să nu fim printre ai noștri, — războiul, cel mai isteț dintre cei doi tineri, — și începu de grăbiți românească, la caz, că România ar intra în războiu!

— Ce e vorba de-așa ceva?

— Apoi, acum se vorbește mereu. Se aștepta înmea noastră între acu-s 3 săptămâni, de sfânta Marie, dar s'a întârziat. Acum ci-că are să intre a bună seama în Noiembrie, după ce s'o găta lucrul câmpului. Mai știți război? Dar vezi așa spun toți și pe semne, că este ceva în lucru, că toate regimentele românești din Ardeal și din Banat, au fost trimise prin streline și acolo au adus regimente streline. Dar, Dta badiie, de pe unde ești? După vorbă sameni a fi ardelean, nu-l așa?

— Ba, da, măi fraților. Eu sunt dela 64 din Oraștie și ch'ar acum ieșii din sp'tal. Patru luni am stat în el până m'am vindecat și acum mi-au dat drumul. Mă duc, credeți-mă, cu părere de rău, că cine știie ce mă așteaptă, unde mă duc?“

Cei doi bănațeni începură să râdă:

— He, he, badiie, lasă nu-ți mai pară rău, arz'o focu de cătănie! De ce să-ți pară rău? Ha? Că-ți dau drumul acasă, că nu mai prinzi arma de loc? Am avut și noi de ăștia așa ca D ta, oameni cu noroc. Au venit fără o mână din războiu, la regiment. Aici au stat vre-o 3—4 săptămâni și nu făceau nimica. Ce să și fi făcut sârmanii, dacă nu puteau prinde nici mătura? Măncau și dormiau toată ziua și trăgeau lehnungu.

Odată apoi a venit poruncă să-i trimită acasă pe toți. Să fi văzut, ce veseli au plecat, Doamne! Ei, iac'asa al să pățești și D-ta!...

Cei doi camarazi de arme, se despărțiră de Pescaru, trebuind să apuce pe-o ulicioară, la cazarmă. El își dădură mâna și-i doriră noroc și spor la muncă, iar Pescaru se uită cu jale în urma lor. Ar fi dorit să mai stea cu ei, să mai vorbească! Sufletul lui era dornic să audă vești de pe acasă, din Ardeal, dar

mai ales să audă vorbă românească! Trei luni el n'a avut cu cine să vorbească în spitalul acesta. Sasu n'a stat decât vre-o trei săptămâni după ce a venit el și s'a dus. Iar după plecarea lui a rămas mut, sau aproape mut, ne mai având cu cine schimba o vorbă legănată. Asculta la streliți, cum vorbeau aceștia dar de înțelese nu se putea înțelege cu el de loc...

El apucă, după ce se despărțiră de el cel dol flăcăi, pe o stradă mare, dreaptă, și plină de prăvălii. Mergea încet, se opria pela galantare, privea și se gândia. Erau abia șase ceasuri și trenul lui nu pleca până la nouă seara. Ca să omoară vremea, tândălla văzând cu ochii și se uita lung la toate nimicurile. Aici vedea o mulțime de haine femelești, de bluze roșii și galbene și vinete; dincolo ghete de tot felul și pălării; la altă prăvălie haine bărbătești, cămăși, mănuși; cu câțiva pași mai încolo era o cofetărie, o mulțime de prăjituri în vitrină și plin de lume înăuntru. Răsetele și glumele se auzeau până în stradă. El arunca câteva priviri înăuntru. Il veni apoi să intre și el să cumpere o prăjitură de aia, să guste din ea. Când fu în ușă însă, se opri deodată. La o masă zări un domn, care chiar atunci săruta mâna unei doamne și care sămăna leit cu Mayer Lipót, notarul dela el din sat. Crezută o clipă, că-i el și el, dar apoi uitându-se mai bine, tot nu l se părură.

În orice caz, asemănarea dintre el și el era foarte mare și Pescaru vrând nevrând se gândi la Măgura și la nevasta lui. De patru luni nu mai are nicio veste de-acasă, decând a intrat în spital. N'a scris nici el, că nu-l trăgea inima nici să scrie, decât să știa de grozăviile petrecute în sat...

Se întoarse înapoi din prag și auzi un răsunet deșănțat în urma lui, care-i făcu să-i se urzească sângele la cap. Lumea ușoară din cofetărie băgește de seamă zăpăceala lui și după ce a văzut că n'are înțeles să intre, ci se întoarce înapoi, s'au uitat la el și au izbucnit în râs.

Pescaru luți pașii și în câteva minute, ce în stânga, într'o stradă îngustă și murdară, pe unde aproape, că nu se vedea lume de loc. De-aici nu mai era departe gara și se auzeau mașinile fluterând. El câtă în dreapta și'n stânga, să vadă nu-i pe undeva o crâsmă, unde să poată gusta ceva. Dar nu văzu niciuna, nu

mal o prăvăloară mică și murdară, în care se vedeau atârnați deasupra tarabei cârnați tari. Intră aci și cumpără cârnați de două coroane. Negustorul, un ovrei cât o bute de gras, cu perclunii lăsați și cu barba neagră, se uita la el foarte mirat, că nu știa să-l vorbească pe limba lui.

El îl înfașură cârnațul într'o hârtie groasă și cam murdară, în care a fost odată altceva învelit și l-l dete. Pescaru îl băgă în sac, lângă pâine și puse banii pe masă. Uitându-se mai bine la evreu, i se părură, că-l cunoaște. Și așa era. Acesta era unul dintre evreii cei mulți, pe care-i văzuse el refugiindu-se aceluși anul pe drumul dela Zydacow. De bună seamă unul dintre acești evrei...

Eși apoi din butică, dând din cap și mirându-se de istețimea evreului, care s'a și apucat de negoț și nu se lasă să moară de foame ori unde s'ar găsi. Știe el bine cum sunt evreii aceștia. Azi are butica asta mică și murdară și ca mâine se mută în cea mai frumoasă casă din piață. Parcă evreul din satul lor, din Măgura n'a venit tot așa, cu un sac cu boarfe în spate, cu nevasta și cu trei ploduri după el. Și azi e putred de bogat și vrea să se mute la oraș, că nu-i mai place'n sat. Ehe!... știe el bine, ce neam

Gata răsări deodată înaintea lui și văzu o mulțime de vagoane pe linii și o mașină, care manevra într'înăuntru, dar nu văzu suflare de om. Săliile de așteptare erau goale. Erau abia șapte ceasuri și trenul nu veni decât la nouă. Un miros greu plutea prin aer, miros murdar și în sala de așteptare era cam întunecat. Pescaru ieși din nou din gară și se așeză afară, lângă grilla, pe o piatră. Scoase apoi pâinea din sac, cu mâna stângă, o prinse între gheunuchi și rupse o bucată mare din ea. Pe drumurile lui rar de tot dacă trecea o ființă omenească sau un câine. Strada era pustie și se întunecase, numai din depărtare, din mijocul orașului se scurgea câte-o fascie slabă de lumină, dela lămpioanele de gaz, care ardeau pe marginea străzilor...

Pescaru mâncă mult, îndelungat și pe când găta cârnațul, găta și pâinea. În același clipă o lacrimă ferbinte îi căzu din ochi și el simți cu cea din urmă bucatură și ceva sărat pe limbă.

„COSINZEANA“

REVISTĂ SĂPTĂMĂNALĂ LITERARĂ

BIROUL:

CLUJ, PIAȚA CUZA VODĂ

No. 16

UN EXEMPLAR 6 LEI

PENTRU COLABORATORI:

Manuscrisele trimise trebuie scrise citeț, în rânduri rare, pe o singură pagină. Lucrările nepublicate se ard.

PENTRU AUTORI ȘI EDITORI:

Lucrările trimise într'un singur exemplar se publică numai la bibliografie. Pentru recenzii trimiteți două exemplare pe adresa redacției. Revistele fac excepție dela această regulă.

ABONAMENTE:

PE UN AN ÎN ȚARĂ 300 L.
ÎN STRĂINĂTATE 600 L.

UN EXEMPLAR 6 LEI

A apărut: CALENDARUL „LUMEA ȘI ȚARA“

cu numeroase ilustrații, articole, povești, snoave,
ghicitori și poezii populare.

Prețul 15 Lei, recomandat 21 Lei.

Banii se trimit pe adresa „LUMEA ȘI ȚARA“

Cluj, Piața Cuza Vodă* Nr. 16.

ABONAȚI
pentru săteni

foaia populară ilustrată

„LUMEA ȘI ȚARA“

Adresa:

CLUJ, PIAȚA CUZA VODA 16

Numeri de probă gratuit

CADOU
CEL MAI FRUMOS

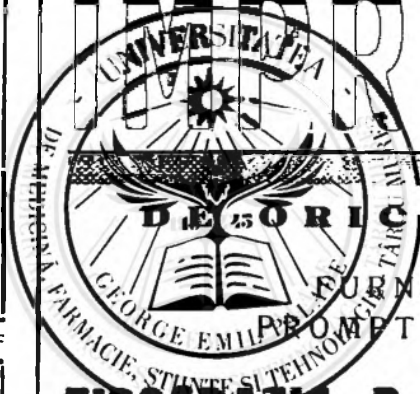
pe care-l poți face
unui prieten, rude
sau cunoscut, este o
colecție din revista
săptămânală

„COSINZEANA“

cu sute de ilustrații,
poezii, nuvele, schițe,
romane, articole, dări
de seamă și flori de
o zi.

Colecția din anul 1922 costă
120, cea din 1923, 150 Lei, cea
din 1924 și 1925 câte 200 Lei.

IMPRIMATE

DE ORICE NATURĂ

FURNIZEAZĂ
PAPĂRI, CĂRȚI ȘI EFTIN

TIPOGRAFIA Dr. S. BORNEMISA

CLUJ, PIAȚA CUZA VODĂ 16

COMENZI

LA POȘTĂ SE EXECUTĂ CU PRECĂDERE

Adresa destinatarului

Brillan Stolar, protopop
1039
b

Caraculung